

Vakoojat — Vilho Pentikäisen pako ja neuvostovakoilun romahdus 1933

”Vakoilurengas oli päässyt pitkälle. Sen lukuun toimi pääesikunnassa luutnantin arvoisena valokuvaajana Vilho Armas Pentikäinen. Hän oli toiminut jo vuodesta 1923 alkaen ja toimittanut aineistoa Neuvostoliiton sotilasasiamiehelle. Kun epäilyjä oli syntynyt, sotilasasiamies sai värvättyä Eino Vähä –nimisen henkilön hoitamaan Pentikäisen tuottaman materiaalin venäläisten käsiin. Pentikäinen loikkasi 2.10.1933 Karjalan kannaksella Neuvostoliittoon. Vakavin vakoilutapaus Suomen itsenäisyyden aikana alkoi paljastua. Kolmisenkymmentä henkeä pidätettiin ja vangittiin.”

Jukka Seppisen vuonna 2006 ilmestyneessä 780-sivuisessa tiiliskivitetokirjassa

”Neuvostotiedustelu Suomessa 1917 — 1991” löytyy vain näiden seitsemän rivin verran tekstiä mestarivakoilija Vilho Pentikäisestä, joka vuosien ajan valokuvautti salaisia sotilasasiakirjoja Neuvostoliiton Helsingin lähetystössä ja ollessaan paljastumaisillaan siis poistui rajan yli Venäjälle Suomen yleisesikunnasta viimeksi anastetut asiaperit mukanaan.

Suomen Kuvalehden entinen päätoimittaja Martti Backman on eläkkeelle jäätyään jatkanut työtään tutkivana journalistina paneutumalla Suomen historian huonosti tunnettujen tapahtumien ja henkilöhistorioiden selvittämiseen niin perinpohjaisesti, että vuonna 2017 Gummeruksen julkaisemana ilmestynyt Vakoojat kilpaili saman vuoden Finlandia-palkinnosta kuuden parhaan tietokirjan sarjassa! Tämä yli 300-sivuinen teos on kuitenkin rakenteeltaan parhaiden agenttiromaanien kaltainen, sujuva ja helpolukuinen dokumentti-trilleri tai lähes valmis elokuvakäsikirjoitus.

Loikkauksensa jälkeen Pentikäisen tiedetään olleen mm. ”Suomen Työläisten ja Talonpoikain Punaisen Armeijan viidennen päähallinnon Moskovassa painattaman käsikirjan” eräs kirjoittaja. Talvisodan käsikirjoitukseksikin luonnehditusta opuksesta Antero Uitto toimitti suomennoksen ”Puna-armeijan marssiopas Suomeen 1939”, jonka Karisto julkaisi tasan 50 vuotta myöhemmin. Tuo kirja paljastaa kylmäävällä tavalla sen, miten täydelliset ja tarkat tiedot Puna-armeijalla oli vuonna 1939 Suomen infrastruktuurista: mm. ”marssireitteihin” kuuluvien teiden leveydet ja kunto oli kuvattu yksityiskohtaisesti siltojen kantavuuksineen, bensa-asemineen sekä puhelin- ja lennätinlinjoineen. Vain maininnat marssijoiden mahdollisesti reitin varrella kokemasta vastarinnasta puuttuivat käsikirjasta kokonaan.

Vilho Pentikäisen paljastuminen ja pako Venäjälle kuvataan alkulaukaukseksi bolsevikkien maailmanlaajuisen vakoiluverkoston romahdukselle. Kirja kertoo myös, miksi ja miten Pentikäinen onnistui välttymään useimpien suomalaisloikkareiden kohtalolta Stalinin 1930-luvun ”puhdistusten” aikaan (mm. solmittuaan avioliiton itse Otto Ville Kuusisen tyttären kanssa), kunnes vuonna 1941 joutui lopulta NKVD:n pidättämäksi syytettynä toimimisesta kaksoisagenttina Suomen valtion hyväksi. FSB:n arkistoista on selvinnyt sekin, että Pentikäisen maine kuitenkin puhdistettiin Stalinin kuoleman jälkeen vuonna 1962 alkaneessa rehabilitaatioaallossa.

Toivelukemista kaikille sotahistoriasta ja/tai vakoilujännäreistä kiinnostuneille!